

Trendy segregacji zawodowej ze względu na płeć w kraju postkomunistycznym

Jan Gromadzki

Segregacja zawodowa ze względu na płeć jest jednym z głównych czynników przyczyniających się do różnic w płacach między kobietami i mężczyznami. Badania pokazują, że w Stanach Zjednoczonych w ciągu ostatnich kilku dekad poziom segregacji zawodowej wyraźnie się obniżył. Jednym ze źródeł spadku segregacji zawodowej mogą być zmiany technologiczne, które powodują zmiany w popycie na umiejętności w poszczególnych zawodach. Znaczna część zmian w segregacji zawodowej pozostaje jednak niewyjaśniona. Różnice w poziomie i trendach segregacji zawodowej w różnych krajach, a także w różnych grupach etnicznych sprawiają, iż istotnym jest pytanie o rolę czynników kulturowych i instytucjonalnych w kształtowaniu segregacji zawodowej ze względu na płeć.

W artykule badam trendy w segregacji zawodowej ze względu na płeć w Polsce, kraju postkomunistycznym, w którym do 1989 r. panował system komunistyczny. Jednym z elementów ideologii komunistycznej była walka z dyskryminacją ze względu na płeć. Badania dla Niemiec pokazują, że efekty promowania egalitarnych norm społecznych miały trwały efekt na postawy mieszkańców byłego NRD. Niemniej jednak, zmiany w normach społecznych mogły być znacznie szybsze w krajach, w których upadkowi komunizmu towarzyszyła tradycjonalistyczna reakcja. Jednym z takich krajów może być Polska, w której opór społeczeństwa wobec reżimu komunistycznego był wyjątkowo silny, a po 1989 r. znaczącą rolę w życiu społecznym odgrywał Kościół katolicki. Wzrost konserwatywnych postaw widoczny jest w statystykach dotyczących poparcia dla zakazu aborcji. W 1992 r. około 50% Polaków sprzeciwiało się aborcji "na życzenie", w 2010 r. odsetek ten wynosił już prawie 70%.

W analizie wykorzystuję różnice w ekspozycji na propagandę komunistyczną między kohortami, a także unikalny historyczny podział Polski na Ziemię Zachodnie oraz przedwojenną Polskę (Polskę Centralną). Promowanie progresywnych postaw dotyczących ról kobiet było wyjątkowo silne na początku epoki komunistycznej, więc najstarsze kohorty doświadczyły najbardziej progresywnej propagandy. Ziemię Zachodnie przed 1945 r. były częścią Niemiec, ze znikomym odsetkiem polskiej ludności. Charakter przesiedleń ludności polskiej na tereny Ziemi Zachodnich po II wojnie światowej sprawił, iż osadnicy zmuszeni byli do budowania sieci społecznych i lokalnych instytucji od nowa. Wydaje się zatem, że władzom komunistycznym łatwiej było wpływać na tworzenie nowych instytucji na terenie Ziemi Zachodnich niż walczyć z oporem istniejących lokalnych instytucji na terenach przedwojennej Polski.

Przez ponad niemal trzy dekady od transformacji ustrojowej segregacja zawodowa ze względu na płeć pozostawała na podobnym poziomie. Brak wzrostu segregacji zawodowej może zaskakiwać, jednak badania dotyczące postaw Polaków wobec ról kobiet tłumaczą to zjawisko. Tuż po upadku komunizmu aż 85% społeczeństwa uważało, iż kobieta powinna zajmować się rodziną, a nie podejmować pracę. W kolejnych latach odsetek ten znacząco zmalał. Wyjątkowo tradycjonalistyczne postawy na przełomie dwóch systemów sugerują, że promowanie równości kobiet i mężczyzn nie było priorytetem dla władz komunistycznych. Potwierdza to analiza postaw społecznych. O ile w przypadku sprzeciwu wobec aborcji widoczna jest trwała różnica między Ziemią Zachodnią a przedwojenną Polską, o tyle brak jest takich różnic w przypadku poglądów na temat ról kobiet. Najstarsze kohorty cechują się niskim poziomem segregacji zawodowej ze względu na płeć, wyraźnie niższym niż kolejne kohorty. Wyniki mogą

wskazywać, iż promowanie egalitarnych norm społecznych dotyczących płci było ograniczone do wczesnego okresu epoki komunistycznej. Wyniki odzwierciedlają fakt, iż konstrukcje płci w krajach komunistycznych znacząco zmieniały się w czasie i były zróżnicowane między krajami bloku komunistycznego.

Pełna wersja artykułu w języku angielskim:

Gromadzki J. (2019). Trends in occupational segregation by gender in a post-communist country. IBS Working Paper 09/2019. http://ibs.org.pl/app/uploads/2019/02/IBS_Working_Paper_09_2019.pdf